

ਜਮਾ ਕਰਤਾ :-

ਨਿਰਮਲਜੀਤ ਕੌਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ
ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੜਕੀਆਂ,
ਲੁਧਿਆਣਾ

ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਰੂਪਕ ਪਾਠ

੧. ਵਿਸ਼ਾ
੨. ਬੋਲੀ
੩. ਛੰਦ
੪. ਅਲੰਕਾਰ
੫. ਰਸ
੬. ਸ਼ੈਲੀ

♦ ੧. ਵਿਸ਼ਾ - ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਦਰਗਾ ਅਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਮਘਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੇਕੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ । ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਨਾਇਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

♦ ਬੋਲੀ - ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਾਹਿਤਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਨਿਰੋਲ ਟਕਸਾਲੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਵਾਰ ਦੀ ਬੋਲੀ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ ।

- ◆ ੩. ਛੰਦ - ਇਸ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਅਤੇ ਸਿਰਖੰਡੀ ਛੰਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਪਉੜੀ ਛੰਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ।
- ◆ ੪. ਅਲੰਕਾਰ - ਇਸ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਉਪਮਾ , ਰੂਪਕ , ਅਤਕਥਨੀ , ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ , ਉਤਪੇਖਿਆ , ਅਤੇ ਪਤੀਗਿਆ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਉਪਮਾ ਅਲੰਕਾਰ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ।

- ♦ ਪ. ਰਸ - ਇਸ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀਰ , ਕਰੁਣਾ , ਵੀਭਤਸ , ਅਦਭੁੱਤ , ਸਿੰਗਾਰ , ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਹਾਸ ਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀਰ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ ।
- ♦ ਏ. ਸ਼ੈਲੀ - ਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਅਨੋਖੀ , ਬੇਮਿਸਾਲ ਅਤੇ ਵੀਰ ਰਸੀ ਹੈ ।

ਸਿੱਟਾ

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ
ਹਾਂ ਕਿ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਰੂਪਕ ਪਾਠ ਤੋਂ
ਇੱਕ ਸਫਲ ਵਾਰ ਹੈ।

ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ
ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ
ਸਥਾਨ :-

- ਪੰਜਾਬੀ ਵੀਰ ਰਸੀ ਕਾਵਿ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਵੀਰ ਰਸੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ, ਡਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ, ਡਾ: ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਨ, ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ।
- ੧. ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੜਨ ਤੇ ਗਾਇਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪ੍ਰਪਤਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
- ੨. ਨਾਇਕਾ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਖਲਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਮਾਲ ਨਾਲ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- ੩. ਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਹੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ, ਸੁਝਵਾਨ ਵਿਦਵਾਨ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਯਥੇ, ਸਰਭੰਸ ਦਾਨੀ ਅਤੇ ਮੁਰਝਾਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਭਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਅਤੇ ਬੀਰਤਾ ਫੁਲਾਂ ਵਾਂਗ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
- ੪. ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਸਰਭ ਗੁਣ ਤੱਥ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹਨ। ਪੌਰਾਣਿਕ ਹਵਾਲੇ ਮਿੱਥਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸਿੱਟਾ

- ◆ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵੀਰ ਰਸੀ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ
ਵਿਲਖਣ ਅਤੇ ਚਮਕਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ
ਆਪਣਾ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ
ਸਰੋਤ ਦਾ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਹੋ ਕੇ ਅਹਿਮ
ਅਤੇ ਉਤਮ ਸਥਾਨ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦੀ
ਹੈ।